

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Viesti ry kiittää mahdollisuudesta lausua työttömyysturvalain muutoksiin ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksiin.

Kiitämme myös tärkeästä aloitteesta. Korkeakouluopintojen mahdollistaminen avoimessa yliopistossa ja avoimessa ammattikorkeakoulussa työttömyysturvalla on kannatettavaa.

Työelämän tarpeet muuttuvat nopeasti ja etenkin viime aikoina työttömyysjaksot ovat pitkittyneet, pitkäaikaistyöttömyys on ollut jyrkässä kasvussa. Siksi on tärkeää, että työnhakijat pystyvät kehittämään osaamistaan työttömyyden aikana. Tästä seuraa sekä lyhyen, että pitkän tähtäimen hyötyjä. Muutos tukeekin työttömän mahdollisuuksia hankkia työtä.

Työurien piteneminen edellyttää muutoinkin jatkuvaa osaamistason ylläpitämistä. Esitetyt lakimuutokset tukevat myös sitä, että Suomessa väestön koulutustaso pysyy jatkossakin korkeana ja uuden oppimiseen kannustetaan myös aikuisella iällä.

Esityksessä on vielä jonkin verran epäselvyyttä, joten me Viesti ry:ssä pyytäisimme edelleen selkeyttämään kokonaisuutta. Työnhakijalle on luotava varmuus siitä, ettei hänen tarvitse opiskellessaan pelätä työttömyysturvansa yllättävää katkeamista.

Lisäksi toivomme, että vapautta sekä korkeakouluopintoihin että ammatilliseen opiskeluun työttömyysturvalla laajennetaan edelleen, ja myös tutkinnon tai maisteriohjelman suorittaminen työttömyysturvalla olisi jatkossa mahdollista.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Pidämme tärkeänä, että mahdollisuutta opiskella työttömyysturvalla laajennetaan.

Tähän mennessä työttömyysturva ei ole kannustanut riittävästi oikeanlaiseen aktiivisuuteen ja osaamisen kasvattamiseen. Työelämän tarpeet muuttuvat nopeasti, ja siksi itsenäinen kouluttautuminen ja aktiivisuus työttömyysaikana viestii työnhakijasta hyvää mielikuvaa myös työnantajalle.

Esityksen mukaan työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi mahdollisuus opiskella rajoituksetta avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuutta menettämättä. Esitykseen kirjattu 25 vuoden ikäraja on perusteltu, jotta nuoret hakeutuisivat ensisijaisesti tutkinto-opiskelijoiksi.

Etenkin viime aikoina työttömyysjaksot ovat pitkittyneet, joten on tärkeää, että työnhakijat pystyvät kehittämään osaamistaan jatkuvasti, myös pitkän tähtäimen hyötyjä ajatellen. Työurien piteneminen edellyttää muutoinkin jatkuvaa osaamistason ylläpitämistä ja opintojen käynnistäminen avoimessa yliopistossa voi kannustaa opiskeluun jatkossa myös työn ohella.

Byrokratian vähentäminen on yksi keskeisistä tekijöistä, miksi muutos on kannatettava. Työvoimaviranomaisten työmäärä on jo tällä hetkellä iso ja muutos on hyvä tilaisuus helpottaa taakkaa. Esityksen mukaan muutos vähentäisi työnhakijoiden tekemien ilmoitusten määrää nykyiseen verrattuna arviolta noin 7 000 ilmoituksen verran. Tämä on merkittävä kevennys työvoimaviranomaisten tekemään työhön ja työnhakijoiden kokemaan hallinnolliseen taakkaan.

Pyytäisimme kuitenkin vielä hieman selkiyttämään esitystä ja poistamaan tulkinnanvaraisuutta.

Esityksen pääasiallista sisältöä kuvaavassa tekstissä sanotaan, että "työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi mahdollisuus opiskella rajoituksetta avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuutta menettämättä". Tässä kohtaa saa käsityksen, että opintoja voi tehdä työttömyyden aikana vaikkapa kokonaisen tutkinnon tai maisteriohjelman verran, jos korkeakoulut sellaista tarjoaisivat avoimen linjan kautta.

Kuitenkin sivulla 30, kun avataan pykäliin tehtäviin muutoksia, näyttää siltä, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n ja 10 b §:n muuttamisesta on kohtia, joiden jäädessä entiselleen voi syntyä toisenlainen käsitys. Siinä todetaan, että päätoimisella opiskelijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen, ja listataan tekijöitä, joiden täytyessä opinnot tulkitaan päätoimisiksi. Näitä ovat esim.

1) opintoja, joiden tavoitteena on ammattikorkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen;

2) opintoja, joiden tavoitteena on yliopistossa suoritettavan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisia opintoja, joiden tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen;

Jälleen kuitenkin sivulla 32 todetaan, että opintoja ei pidetä päätoimisina:

4) siltä osin, kun opinnot ovat osa työllistymistä edistävää palvelua;

5) jos työnhakija on täyttänyt 25 vuotta ja kyse on avoimista yliopisto-opinnoista ja avoimista ammattikorkeakouluopinnoista.

Olisi siis tärkeää pitää joka lain kohdassa yhdenmukaisena se, millaisia opintoja työttömyystuella voi tehdä. Työttömällä on oltava varmuus siitä, ettei hänen tarvitse pelätä työttömyyskorvauksen menettämistä.

Viesti ry kannattaa sitä, että sekä korkeakoulu- että ammatillisia opintoja saisi tehdä rajattomasti työttömyysturvalla. Toisin sanoen myös tutkinnon tekeminen pitäisi olla sallittua työnhakijalle. Pelkällä rahalla opintoihin pääsyn lisäksi olisi tasapuolisuuden nimissä tärkeää mahdollistaa se, että opintoihin pystyvä osallistumaan perinteisen hakumenettelyn kautta.

Kokonaiset tutkinnot ja esimerkiksi kokonaisen, kesken jääneen tutkinnon loppuunsaattaminen työttömyysturvalla voivat tuottaa kauaskantoisemman ratkaisun, kuin yksittäisten kurssien suorittaminen.

Viesti ry kuitenkin katsoo, että myös ammatillisten opintojen suorittaminen työttömyysetuudella olisi syytä mahdollistaa samaan tapaan kuin korkeakouluopinnot. Joillekin ammatilliset opinnot voivat tuoda suurimman hyödyn työllistymiseen.

Ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan tehdyn porrastuksen voisi kuvitella johtavan jo siihen, että kannusteet hakea työtä kuitenkin pysyvät. Kelan työttömyystuilla tulotaso voi olla vieläkin matalampi. Opiskelu pitää työnhakijan kiinni yhteiskunnassa, ja jo se on työnhaun kannalta itsessään tärkeää. Lisäksi opiskelu on lähtökohtaisesti aina väliaikainen elämäntilanne.

Viesti ry ei myöskään tekisi tiukkoja rajoituksia työttömyysetuudella tehtävien opintopisteiden määrään, koska opintoja on hyvin erilaisia, ja kurssit voivat olla hyvin erityyppisiä. Opintopisteitä voi kertyä hyvin epätasaisesti opintojen aikana, ja esimerkiksi tentit saattavat kasaantua pieneen aikaikkunaan.

Kannatamme kuitenkin opintojen edistymisen seuraamista ja sitä, että avoimia korkeakouluopintoja opiskellessaan työnhakijaa koskisivat edelleen normaalit työttömyysturvaan liittyvät työnhaun velvoitteet. Työnhakijalla olisi siis edelleen velvollisuus muun muassa hakea ja olla valmis vastaanottamaan työtä sekä osallistua tarvittaessa työllistämistä edistäviin palveluihin.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia suunnitellaan muutettavaksi siten, että työttömyysetuudella tuettuina omaehtoisina opintoina ei voisi enää opiskella avoimia korkeakouluopintoja, koska työttömyysturvalaissa mahdollistettaisiin jatkossa avoimien korkeakouluopintojen tekeminen työttömyysetuudella.

Työttömänä opiskelua säännellään nyt näissä kahdessa laissa, ja kokonaisuutta voisi olla vielä paikallaan selkeyttää.

Omaehtoisilla opinnoilla on ollut mahdollista tehdä opintoja 24 kk ajan. Viesti ry kannattaa sitä, että tutkinnon suorittaminen valmiiksi on oleellisempaa kuin tiukka aikaraja – joskin ajallisetkin tavoitteet on hyvä olla.

Kannatamme sitä, että työttömyysturvalla saisi tehdä vapaasti sekä korkeakoulu- että ammatillisia opintoja ja myös kokonaisen tutkinnon tekeminen olisi sallittua.

Pyrkimys opintojen laajuuden rajaamiseen on toki ymmärrettävää siltä kantilta, että työttömyysturvalla opiskelu on verrattain kallista yhteiskunnalle. Hyödyt kuitenkin peittoavat riskit, sillä koulutettu ja osaava väestö on koko Suomen resilienssin kannalta keskeistä.

Pyytäisimme siis pohtimaan myös sitä, voisiko työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa myöntää työvoimaviranomaiselle oikeuden säilyttää harkintavaltansa jopa kokonaisen korkeakoulututkinnon suorittamisesta työttömyysturvalla. Vaihtoehtoisesti pyytäisimme kirjaamaan selkeästi työttömyysturvalakiin sen, että työttömyysturvalla on rajoittamaton oikeus myös kokonaisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Erityisesti työttömyyden pitkittyessä tai valmiiksi matalalla koulutustasolla tämä voisi maksaa itsensä takaisin.

Viesti ry kannattaa sitä, että kaikkien työttömien olisi mahdollisuus saada opiskella vapaasti, kunhan täyttää työnhakijalle asetetut velvoitteet, kuten esimerkiksi aktiivisen työnhaun, sovitut tapaamiset ja muut sovitut palveluihin osallistuminen.

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Riskit ja taustat lakimuutoksista on avattu luonnoksessa hyvin. Pitkällä tähtäimellä kuitenkin työttömän aktiivisuuden ja uuden oppimisen taidon ylläpitäminen sekä tulevaisuuden työelämävalmiuksien parantaminen ajavat mielestämme riskien ohi.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidättekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Työttömänä opiskeleminen voi muutoksen johdosta lisääntyä, mutta toisaalta työllistymisen edellytykset voivat parantua. Työnantajan näkökulmasta opiskelu osoittaa työnhakijan aktiivisuutta ja halua oppia uutta, mitkä ovat tämän päivän työelämässä tärkeitä vahvuuksia. Opintojen salliminen

työttömyysturvalla on päättäjiltä vahva viesti siihen, että elinikäiseen oppimiseen kannustetaan, ja jokaisella on mahdollisuus parantaa omaa työelämävalmiuttaan myös työttömyyden aikana.

Hakijoiden määrään voidaan vaikuttaa myös hinnoittelulla, jos väylänä on pelkästään maksulliset, avoimen yliopiston opinnot. Nykyinen avoimien korkeakouluopintojen suorittajien määrä työttömien joukossa on lähtökohtaisesti melko vähäinen, joten siitäkin näkökulmasta määrä voi kasvaa.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Jos opintoihin hakeutuvien määrä nousee jatkossa merkittävästi, voi tämä aiheuttaa hinnan nostopainetta edelleen. Toisaalta hinta on ollut tähän mennessä kohtuullinen.

Hinnoittelua voi myös säätää niin, että työttömän kurssimaksu on alhaisempi kuin työssäkäyvän.

Jos jatkossa mahdollistettaisiin myös maisteriopintojen tekeminen avoimen väylän kautta, hinnoittelu sillä tasolla saattaa muuttua toisenlaiseksi.

Tutkinto-opiskelun toivomme pysyvän edelleen maksuttomana.

Repo Siina

Viesti - Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti ry - Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti ry